

TÜRKDERM

Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi
Yıl:2001 Cilt:35 Sayı:4

Ülkemizde 'Ragweed' Polen Allerjisi

Oktay Taşkapan, Yavuz Harmanyeri
GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi, Dermatoloji ve Allerjik Hastalıklar Anabilim Dalı

Yaz sonu ve sonbaharda, uzun ve yoğun polinasyon gösteren bir yabancı ot olan 'ragweed'in 'allerjik rinokonjonktivit', 'bronşial astma', 'allerjik kontakt dermatit' ve 'hava ile taşınan ajanların oluşturduğu kontakt dermatit' gibi bir dizi allerjik hastalığa neden olduğu saptanmıştır¹. Özellikle Kuzey Amerika'da solunum yolu allerjilerinde çok önemli rol oynayan ve son yıllarda Avrupa'da da allerjik hastalıklara neden olduğu gösterilen 'ragweed', ülkemiz için de sorun oluşturmaya başlamış gibi görünmektedir. Burada, elimizdeki son verilerin ışığında konuyu kısaca gözden geçirmeye çalışacağız.

Ondokuzuncu yüzyılın son çeyreğine dek Avrupa'da 'ragweed', ancak çeşitli müze ve botanik bahçelerinde bulunuyordu. Yüzyılın sonlarına doğru ise çeşitli 'ragweed' türleri yavaş yavaş orta Avrupa'da boy göstermeye; şimdiki Çek ve Slovak Cumhuriyetleri, Avusturya, İsviçre, Almanya gibi ülkelerin bulunduğu coğrafyada yayılarak, allerjik hastalar için sorun oluşturmaya başladı. Her ne kadar, Akdeniz bölgesinde, 'ambrosia maritima' ('sea ragweed') adı verilen bir yerli tür bulunsa da, bu 'ragweed' türünün polenlerinin allerjik hastalıklarda pek önemi olmadığı bilinmektedir. Ancak, özellikle kısa ve dev 'ragweed' türleri için (sırasıyla 'ambrosia elatior' ve 'ambrosia trifida') aynı şey söylenemez. Amerika Kıtası'ndan Avrupa'ya gelmiş olan bu türlerin, gerçek anlamda yayılması, I. Dünya Savaşı'ndan sonra, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na gelen kontamine tohumların, ('ragweed' gelişimi için) iklim koşulları neredeyse Kuzey Amerika'dan bile daha iyi olan kimi bölgelerde, öncelikle de eski Yugoslavya'nın Akdeniz'e yakın bölümlerinde yerleşip gelişmesiyle olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızlanan bu sürecin, özellikle 1990'lı yıllarda en üst düzeye çıktığı bildirilmektedir².

1989 ile 1997 yıllarında Avrupa'da 'ragweed' polen dağılımını gösteren haritalar gözden geçirildiğinde; 1989 yılında Macaristan, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti'nin belli bölgelerinde 'orta' derecede, bu ülkelerin diğer bölgeleri ile Avusturya, Polonya, Sırbistan, Romanya, Bulgaristan, Yunanistan gibi ülkelerde ise 'düşük ve çok düşük' düzeyde 'ragweed' polinasyonu gözlenmektedir. Sekiz yıl sonra ise polinasyonun; Avusturya, Macaristan, Sırbistan, Hırvatistan, Bosna-Hersek ve Romanya'yı içine alan oldukça geniş bir alanda 'çok yüksek' düzeye ulaştığı, ve bu yoğunluğun periferde doğru azaldığı izlenmektedir. Ayrıca İtalya ve Fransa'nın bazı bölgelerinde de, 'düşük ya da çok düşük' düzeyde de olsa, 'ragweed' polinasyonu saptanmıştır². Eldeki veriler, bu yabancı otun polinasyon alanının giderek genişlediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Yine aynı haritalara bakıldığında, 1989 yılında ülkemizde 'ragweed' polinasyonu olmadığı, 1997'de ise Trakya'da ve Ege'nin üst bölümlerinde, 'düşük ve çok düşük' düzeyde 'ragweed' polen dağılımı olduğu görülmektedir. Ülkemizde 'ragweed'in

nerelerde bulunduğu, ya da polinasyonuna ilişkin veri olmadığı gözönüne alınırsa, bu tip haritaların tahminlere dayalı olduğu öne sürülebilir. Ayrıca, Avrupa 'ragweed' polen dağılımını gösteren haritalarda, ülkemizin yalnızca batısının küçük bir bölümü yer almaktadır.

Ülkemizde 'ragweed' bitkisinin varlığı ve polinasyon durumu üzerine net olmayan bazı verilere ulaşımsken; Hacettepe Üniversitesi Merkez Kampüsü'nde, 30 Ekim-2 Kasım tarihleri arasında düzenlenen, 'II. Astma ve Allerjik Hastalıklar Kongresi'nde sunulan posterlerden bir tanesi özellikle dikkatimizi çekti. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden Sin ve arkadaşlarınca gerçekleştirilen çalışma, 'Solunum Yolu Allerjisi Olan Hastalarımızda Ragweed Polen Duyarlılığı' adını taşıyordu. Araştırmacılarla konuştuğumuzda, ülkemizin iklim koşullarının 'ragweed' gelişimi için uygun olduğunu; polen yoğunluğunun bilinmemesine karşın, Akdeniz ve Güney Ege Bölgeleri'nde, az miktarda da olsa, 'ragweed' ('ambrosia') bitkisinin bulunduğunu belirttiler. Posterde, 'compositae' ailesi içinde yer alan (ve güçlü allerjik etkiye sahip, küçük çaplı polenleri rüzgarla kolayca dağılan) 'ragweed'in, yapılan aerobiolojik ölçümlere dayanılarak, son yıllarda Avrupa Kıtası'ndaki yoğunluğunun arttığı vurgulanıyordu. Çalışmada, mevsimsel allerjik rinit yakınmaları olan 108 hastada, iki farklı 'ragweed' türüne karşı- kısa ve dev'ragweed'- sırasıyla %32 ve %33 düzeyinde deri testi ('skin prick test') reaktivitesi saptandığı görülmekteydi. Çalışmacılar, polen ölçüm çalışmalarının sürdüğünü, bu nedenle ilk verilerini bir ön rapor olarak sunmayı uygun gördüklerini belirtiyorlardı³.

Her ne kadar, 'ragweed' polenleri ile, ülkemizde bulunduğu için deri testi panellerine rutin olarak konulan, 'artemisia vulgaris' ve 'artemisia annua' adlı yabancı ot polenleri arasında epitop (antijenik determinant) benzerliğinden kaynaklanan çapraz reaksiyonlar olabileceği üzerinde durulmaktaysa da; bu pozitif deri testi sonuçları, tümüyle çapraz reaksiyona bağlanamaz. çünkü, adı geçen araştırmada 'artemisia' antijenleri ile deri testleri negatif bulunan bazı olguların, 'ragweed' antijenlerine karşı deri reaktivitesi gösterdiği saptanmıştır. Böylece, 'ragweed' deri testi pozitifliklerinin, tümüyle çapraz reaktiviteden kaynaklanmış olabileceğine ilişkin kuşku ortadan kalkmakta, ve en azından yine hastaların bir bölümünün 'ragweed' polenleri ile karşılaşmış olduğu kanıtlanmaktadır

Bu yabancı otu ülkemizde gören olup olmadığı da merak konusudur. 1994 yılında Ankara Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri Bölümü ile yapılan görüşmeler(imiz)de, henüz doğal ortamda hiç 'ragweed' görülmediği, ülkemizde olduğuna ilişkin veri bulunmadığı; ancak kimilerince, bu yabancı otun Antalya taraflarında görüldüğüne ilişkin söylentiler olduğu, saha çalışması yapılmaksızın kesin bir şey söylenemeyeceği belirtilmişti. Son olarak, İstanbul Üniversitesi Botanik Bölümü'nden de benzer yanıtlar aldık. Trakya, Akdeniz ya da Ege Bölgesi'ndeki diğer üniversitelerimizin ilgili bölümlerinde görev yapan araştırmacılardan da bu konuda görüş almayı planlıyoruz.

Macaristan, İtalya ve Fransa gibi ülkelerde 'ragweed' eradikasyon programları hazırlanmıştır. Ancak, diğer ülkelerde yetkililer, bu konuda para harcayıp harcamama konusunda tereddüt etmektedirler. Çünkü, bu tip programlar çok pahalı, zaman alıcı ve süreklilik isteyen projelerdir. Ülkemizde ise, bildiğimiz kadarıyla, bu konuda resmi herhangi bir çalışma başlatılmamıştır.

Son olarak, önemli bir noktayı daha vurgulayalım: Yukarıda Özetlemeye çalıştığımız bulgulara dayanarak, bu yıl TÜRKDERM'in ikinci sayısında yayınlanan 'Hava ile Taşınan Ajanların Oluşturduğu Dermatozlar' adlı başyazımızda¹ düzeltme yapmak gereği doğduğunu düşünüyoruz. Eldeki veriler, yaz sonu ve sonbaharda uzun ve yoğun polinasyon gösteren bir yabancı ot olan 'ragweed'in ülkemiz için de sorun oluşturmaya başladığını ve varlığının 'dedikodu' niteliğinde olmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, allerjistlerin 'solunum yolu allerjileri'nde; dermatologların ise 'allerjik kontakt dermatit' ve 'hava ile taşınan ajanların oluşturduğu allerjik kontakt dermatit'ten, 'fotokontakt dermatit'e dek çeşitli tablolarda, 'ragweed'in de rol oynayabileceğini akıllarının bir köşesinde tutmaları, ve yine allerjistlerin deri testi panellerine kısa ve dev 'ragweed' ekstraktlarını eklemeleri yararlı olacaktır.

İleride, bu yabancı ot için bir türkçe ad bulmak zorunda kalmamamız dileğiyle yazımızı noktalıyoruz.

Kaynaklar

1. Taşkapan O, Harmanyeri Y. Hava ile taşınan ajanların oluşturduğu dermatozlar. TÜRKDERM 2001; 35(2): 91-99.
2. Rybnicek O, Jäger S. Ambrosia (ragweed) in Europe. ACI International 2001; 13:60-66.
3. Sin AZ, Gülbahar O, Erdem N, Kokuludağ A, Sebik F. Solunum yolu allerjisi olan hastalarımızda ragweed polen duyarlılığı (ön rapor) [poster]. II.Astma ve Allerjik Hastalıklar Kongresi Program ve Özet Kitabı. 2001: 74.